

Informacje dotyczące działalności bibliotek publicznych w Wielkopolsce w roku 2020

(informacje łącznie z Wojewódzką Biblioteką Publiczną i Centrum Animacji Kultury i Biblioteką Raczyńskich w Poznaniu)

I. Stan i struktura bibliotek publicznych

- w województwie wielkopolskim na koniec 2020 roku działało **656** placówek bibliotecznych, w tym:
 - **230** bibliotek – 118 w mieście, 112 na wsi
 - **426** filii – 115 w mieście (w tym 39 w Poznaniu), 311 na wsi.

W 2020 r. łącznie zlikwidowano 11 filii:

- gmina Sośnie (pow. ostrowski) filie w: Granowcu, Cieszynie i Chojniku
- gmina Krzykosy (pow. średzki) filia w Solcu
- gmina Słupca (pow. słupecki) filia biblioteki Gminy Słupca w Cieninie Kościelnym
- gmina Krzemieniewo (pow. leszczyński) filia w Nowym Belęcinie
- gmina Turek (pow. turecki) filia miejska nr 2 w Turku
- gmina Rogoźno (pow. obornicki) filia w Gościejewie
- gmina Rokietnica (pow. poznański) filie w Kiekrzu i Mrowinie-Cerekwicy
- gmina Ostrów Wlkp. (pow. ostrowski) połączono 2 filie miejskie w jedną – Filia nr 7 dla Dzieci i Młodzieży

Utworzono 1 filię biblioteczną w Kaliszu:

Utworzono nowa placówkę Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kaliszu pod nazwą „Filia nr 6 z oddziałem Izba Pamięci Szczypiorna”. Mieści się w budynku, który służył przed wojną za łaźnię usytuowaną przy obozie Legionistów Józefa Piłsudskiego w Szczypiornie. W placówce istnieją cztery wydzielone przestrzenie: wypożyczalnia książek - czytelnia, sala wystawienniczo-warsztatowa, izba pamięci Legionów oraz poddasze poświęcone historii piłki ręcznej. Biblioteka powstała w części Kalisza, w której dotąd nie znajdował się żaden ośrodek kultury. W planach tej placówki jest organizacja warsztatów, wykładów, spotkań, koncertów. Księgozbiór liczy ok. 5 tys. Wol. (dużo książek związanych jest z obszarem Szczypiorna, Józefem Piłsudskim, legionistami, pierwszą wojną i międzywojniem). Liczną grupę stanowi klasyczna polska i zagraniczna literatura współczesna oraz szereg propozycji dla dzieci i młodzieży. Inwestycję prowadził Wydział Rozwoju Miasta Urzędu Miejskiego w Kaliszu.

Łączenie bibliotek z innymi instytucjami

Od samorządów wpłynęło do WBPiCAK 6 wniosków o wydanie opinii w sprawie połączenia biblioteki publicznej z innymi instytucjami kultury. WBPiCAK przygotowała opinie dla gmin: **Kobylin** - opinia negatywna, **Piaski** - podtrzymanie opinii negatywnej z 2019 r., **Żerków** - opinia negatywna, **Przedecz** – opinia negatywna, **Niechanowo** – opinia negatywna, **Czempiń** – opinia negatywna podtrzymana w 3-krotnej korespondencji. W gminie Kaźmierz miało miejsce obejście procedury połączenia – Biblioteka publiczna Gminy Kaźmierz (pow. szamotulski) zmieniono statut i przemianowano ją na: Biblioteka Publiczna i Centrum Kultury w Kaźmierzu, wcześniej zlikwidowano ośrodek kultury i poszerzono zakres działalności biblioteki o różnorodne działania animacyjne w zakresie kulturalnym. WBPiCAK dowiedziała się o tym po fakcie, uzyskała statut BPiCK. Zmiana statutów bibliotecznych skutkująca dodaniem zadań ośrodka kultury oraz dodaniem słów: „centrum kultury” do głównej nazwy instytucji to działanie coraz częściej praktykowane przez organizatorów wielkopolskich bibliotek.

Na koniec 2020 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowały **63** biblioteki połączone z ośrodkami kultury. W liczbie tej ok. 50 połączonych bibliotek na terenie woj. wielkopolskiego funkcjonuje w strukturze innych instytucji kultury od ponad 30 lat.

WBPiCAK skierowała dwa pisma do organizatorów bibliotek w sprawie **niejasnego statusu lub sytuacji filii bibliotecznych** (np. brak wpisanych filii do statutu) w Rakoniewicach i w Starym Mieście (filia i agencja pocztowa).

W styczniu i lutym 2020 r. opracowano i wysłano stanowisko WBPiCAK dot. wysokiego cennika usług bibliotecznych dla czytelników wprowadzonego przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Turku. Pisma otrzymali dyrektorzy biblioteki miejskiej i powiatowej w Turku, a także burmistrz Turku i wójt gminy Turek. Sprawa wprowadzenia 100 zł opłaty rocznej za kartę biblioteczną dla mieszkańców gminy Turek i powiatu tureckiego (mieszkańców miasta Turek obejmuje opłata 10 zł na rok) odbiła się głośnym echem w mediach regionalnych. W listopadzie 2020 r. trafiła do Krajowej Rady Bibliotecznej, która wyraziła zaniepokojenie takim działaniem uznając je za sprzeczne z prawem bibliotecznym.

II. Stan organizacyjny i działalność bibliotek powiatowych

Stan organizacyjny bibliotek powiatowych woj. wielkopolskiego utrzymuje się na tym samym poziomie. W 2020 r. we wszystkich 31 powiatach funkcjonowały biblioteki powiatowe:

- w 4 powiatach zadania realizowały samodzielne biblioteki powiatowe powołane przez starostwa: Turek, Wągrowiec, Kępno, Szamotuły. Biblioteki te dysponują budżetem rocznym na całość swej działalności przekazywanym z samorządu powiatowego. W zależności od wielkości biblioteki jest to dotacja w przedziale: 180 – 446 tys. zł.
- w pozostałych 27 powiatach funkcje biblioteki powiatowej na podstawie porozumienia pomiędzy samorządem gminnym i powiatowym – sprawowały biblioteki miejskie, miejsko-gminne i gminne.

Negatywne zjawiska odnotowaliśmy w trzech powiatach:

- Starosta Grodziska Wielkopolskiego kontynuuje praktykę rotacyjnego powierzania funkcji biblioteki powiatowej poszczególnym bibliotekom gminnym w powiecie grodziskim. Po rocznym pełnieniu takich funkcji przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Granowie, kolejnego roku funkcje przejęła biblioteka w Wielichowie (*Uchwała nr XIV/105/2019 Rady powiatu Grodziskiego z dn. 17 grudnia 2019 r.*). Na prowadzenie zadań biblioteki powiatowej powiat grodziski przeznacza minimalne środki w wysokości 25 tys. zł na rok. Biblioteka gminy Wielichowo, instytucja wchodząca w skład Centrum Kultury w Wielichowie, wywiązywała się z funkcji powiatowych w stopniu minimalnym. Uzyskiwała wsparcie merytoryczne z WBPiCAK. Zmienność w zakresie wyboru instytucji pełniących funkcje powiatowe negatywnie odbija się na działalności powiatowej na rzecz bibliotek w powiecie. WBPiCAK zamierza przygotować analizę funkcjonowania rotacyjnych bibliotek powiatowych po 4 latach funkcjonowania tego systemu. Informacje zostaną przekazane Staroście Grodziskiemu i władzom miasta powiatowego - Grodzisk Wlkp.
- Starosta Leszczyński drugi rok kontynuował powierzenie funkcji biblioteki powiatowej dla powiatu leszczyńskiego Gminnej Bibliotece Publicznej we Włoszakowicach. Po 20 latach funkcje powiatowe odebrano Miejskiej Bibliotece Publicznej w Lesznie. GBP we Włoszakowicach to biblioteka niewielka i nie posiadająca odpowiedniego zaplecza lokalowego i merytorycznego do sprawowania nadzoru i opieki merytorycznej nad 7 bibliotekami w powiecie leszczyńskim. Dotacja ze starostwa na działalność powiatową w 2020 r. wynosiła 20 tys. zł – są to środki niewystarczające na prowadzenie pełnej obsługi powiatowej. W 2020 r. WBPiCAK udzielała wszelkich form wsparcia merytorycznego i szkoleniowego dyrektorowi tejże instytucji. Rok wcześniej interweniowała przedstawiając opinie do Prezydenta Leszna i Starosty Leszczyńskiego.
- Od 2016 r. funkcje biblioteki powiatowej dla powiatu poznańskiego pełni Biblioteka Publiczna w Swarzędzu – biblioteka o statusie gminnym. Corocznie Wójt Gminy Swarzędz zawiera stosowne porozumienie ze Starostą Poznańskim. W związku z tym, że biblioteka w Swarzędzu również nie posiada wymaganego do tej funkcji zaplecza

merytorycznego, zawiera porozumienie z WBPiCAK, na podstawie którego zleca wykonywanie zadań szkoleniowych, analitycznych oraz pozostałego wsparcia merytorycznego bibliotece wojewódzkiej w Poznaniu. WBPiCAK w 2020 r. zrealizowała zobowiązanie zawarte w kolejnym porozumieniu.

Środki finansowe przekazywane z samorządów powiatowych na działalność bibliotek publicznych z powierzonymi funkcjami powiatowymi nie zmieniły się znacząco w latach 2019 i 2020 - oscylowały pomiędzy kwotami – od 20 tys. zł (Włoszakowice, Międzychód, Złotów) do 167 tys. zł (Ostrów Wlkp.). Średnia dotacji wyliczona na podstawie zadeklarowanych kwot wynosi 71.307 zł.

Odmienna sytuacja występuje w przypadku biblioteki w Pile: organizatorem tamtejszej Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej jest zarówno starostwo powiatowe jak i miasto Piła. Biblioteka ta jest dotowana wspólnie przez oba samorzady.

W większości bibliotek powiatowych zadaniami instruktazowymi na rzecz bibliotek w powiecie zajmują się wyznaczeni pracownicy. Wg danych podanych przez biblioteki powiatowe w 2020 r. 20 osób pracowało w charakterze instruktora powiatowego. W przypadku samodzielnych bibliotek powiatowych działalnością powiatową zajmuje się głównie dyrektor placówki, który zleca zadania pozostałym pracownikom.

III. Obsługa specjalnych grup użytkowników bibliotek (osób z niepełnosprawnością, seniorów)

Obsługa użytkowników w związku z pandemią Covid-19

Biblioteki wykazują, że spadła aktywność osób o specjalnych potrzebach i seniorów zarówno przy wypożyczalniach jak i udziale w wydarzeniach.

Korzystano z usług w formie proponowanej przez biblioteki, tj. książki zamawiane na telefon (rzadziej przez komunikatory takie jak Messenger) i odbierane na miejscu, ewentualnie dowożone do użytkowników (intensywność usługi lub jej zanik następował falami, zależnie od oficjalnych komunikatów, zasad korzystania z usług bibliotek).

Kadra bibliotekarska zgłaszała, że z jednej strony obawy związane z COVID-19, a z drugiej - przedłużające się zamknięcie instytucji i późniejsze ograniczenia wpłynęły na relacje z czytelnikami w sposób negatywny – nastąpiła utrata kontaktów i pozytywnych relacji, co w efekcie będzie skutkowało niekorzystnie na działalność instytucji.

Wypowiedź z biblioteki: „Częstotliwość odwiedzin zmniejszyła się, przy jednoczesnym zwiększeniu ilości książek jednorazowo wypożyczanych przez poszczególnych użytkowników, co minimalnie wpłynęło na wzrost wypożyczeń.”

Ciekawe wydaje się rozwiązanie Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Gostyniu - w okresie jesień/zima uruchomiono Telewizję Biblioteczną (Facebook, YouTube) i realizowano zajęcia dla różnych grup on-line w ten sposób dostęp uzyskując szersze grono odbiorców. Dodatkowo okoliczne wsie obsługiwał profesjonalny Bibliobus (funkcjonuje przy bibliotece od 17.07.2020).

Korzystanie z bibliotek przez osoby starsze i niepełnosprawne

Wiele placówek bibliotecznych zgodnie z zaleceniami zostało zamkniętych dla czytelników, a działania w życiu publicznym zostały ograniczone. Zaplanowane na ten czas wydarzenia zostały odwołane lub przeniesione do sieci. Ponadto duża część seniorów nadal odwiedza biblioteki osobiście i ceniła sobie najbardziej taką formę kontaktu z biblioteką. Te grupy odbiorców zgłaszały potrzebę bezpośredniego kontaktu. Czytelnicy chętniej sięgali też po audiobooki. Wielokrotnie wzrosło także zainteresowanie ebookami. Wielu czytelników nawiązało kontakt przez komunikatory, znacznie wzrosła też ich aktywność na bibliotecznych profilach portali społecznościowych.

We wszystkich bibliotekach zmniejszyła się liczba odwiedzin poprzez wprowadzenie zwiększonych limitów wypożyczeń.

W grupie seniorów nie było zainteresowania propozycjami przedsięwzięć on-line. Zajęcia on-line w tej grupie wiekowej nie sprawdziły się z powodu braku umiejętności osób starszych oraz braku sprzętu komputerowego.

Obecność specjalnych grup użytkowników w bibliotekach publicznych

Główną przyczyną nieobecności specjalnych grup użytkowników był strach przed chorobą - zarażeniem. Organizowano konkursy on-line dla osób niepełnosprawnych, niestety z powodu pandemii brało w nich udział mniej osób niż w latach ubiegłych. Duże znaczenie miało zakłócenie porządku w funkcjonowaniu bibliotek, co powodowało dezorientację. Wszelkie informacje dotyczące zwłaszcza godzin otwarcia lub wejścia do biblioteki także powodowały pewien niepokój i zniecierpliwienie obostrzeniami. Głównym mankamentem był brak dostępu do Internetu i komunikatorów czytelników z grupy seniorskiej. O zamknięciach biblioteki, wynikających z rozporządzeń, informowano starsze osoby telefonicznie. Użytkownicy ze specjalnymi potrzebami w czasie pandemii oczekiwali jak najszybszego powrotu do normalności. W wielu bibliotekach użytkownicy ze specjalnymi potrzebami to przede wszystkim seniorzy. Dużym zainteresowaniem cieszyły się transmisje spotkań online, które umożliwiły udział w nich osób niepełnosprawnych. W bibliotekach realizowano projekty wirtualne, które były dostosowane do specjalnych grup odbiorców.

Seniorzy czy osoby wykluczone społecznie nie znalazły w minionym roku w bibliotece miejsca odpoczynku, relaksu. Pomimo tego byli grupą w której zaobserwowano najmniejszy ubytek czytelników.

W 2020 r. tylko część wielkopolskich bibliotek współpracowała z podmiotami wspierającymi osoby niepełnosprawne i seniorów, w większości ta współpraca wygasła.

Stowarzyszenia/instytucje wykazane przez biblioteki (przy niektórych zaznaczono formę współpracy):

Stowarzyszenie LARIX (nieodpłatne udostępnianie bibliotece cyfrowych książek mówionych na czytaki – Biblioteka Publiczna w Kościanie), Fundacja Gniazdo Gębiczyn, Stowarzyszenie „Cel” w Czarnkowie, Uniwersytety Trzeciego Wieku w Czarnkowie, Kępnie, Turku, Gostyniu, Strzałkowie (pow. słupecki); domy pomocy społecznej (wizyty podopiecznych w bibliotece), Środowiskowy Dom Samopomocy; Dzienny Dom Pomocy Senior + w Gostyniu, Stowarzyszenie Strefa Kultury w Zakrzewie, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Radawnicy, Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Intelktualnie Niepełnosprawnej w Zdunach i Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Konarzewie (cykliczne zajęcia biblioterapeutyczne prowadzone do marca), Świetlica terapeutyczno-rehabilitacyjna "Przystań" przy Stowarzyszeniu na Rzecz Dzieci i Osób Niepełnosprawnych w Krotoszynie (spotkania integracyjne połączone z czytaniem bajek na skwerze D-O-M przy Krotoszyńskiej Bibliotece Publicznej), Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobrzycy (pow. pleszewski) – częstszy kontakt – wymiana książek dla podopiecznych; Zespół Szkół Specjalnych w Ostrowie Wielkopolskim, Lokalne Centrum Wolontariatu działające przy Szkole Podstawowej w Strzałkowie (dostarczanie książek do domu seniorom - akcja "Książka dla seniora"), Strzałkowskie Stowarzyszenie Osób Starszych i Niepełnosprawnych (współorganizacja spotkań międzypokoleniowych).

Dominujące aspekty pracy bibliotek:

- wypożyczenia materiałów czytelniczych poprzez zamówienie przez telefon lub dowóz do czytelników (oryginalne nazwy usługi: *Mobilny Bibliotekarz*, *#książkanakryzys*, *Bibliower*);
- pomoc osób zaprzyjaźnionych z biblioteką, wolontariuszy, członków rodzin w czynnościach związanych z wypożyczaniem książek osobom starszym i o specjalnych potrzebach;
- bieżące posługiwanie się komunikatorami internetowymi, np. Messenger na Facebook,
- usługi przez katalog on-line;
- zwiększone wypożyczenia książek w formacie ebook, audiobook;
- zwiększono limity wypożyczanych książek przy jednoczesnym wydłużeniu czasu wypożyczenia;

- biblioteka Skotniki (pow. wrzesiński) zamieszczała komunikaty o zmieniającej się pracy biblioteki w miejscowych sklepach i na poczcie.

Dominujące formy pracy:

- konkursy (bibliotekarze wskazywali, że: „organizacja konkursów służy podtrzymaniu kontaktu bibliotekarzy z czytelnikami”);

- spotkania tematyczne - z literaturą w Dyskusyjnych Klubach Książki (w Wielkopolsce 43 dla dorosłych głównie zraszające seniorów, większość zawiesiła działania, znikoma ilość działała w formie on-line);

- gry, zabawy terenowe (questy), pokonkursowe wystawy, prelekcje i spotkania autorskie on-line.

Ww. aktywności przyjmowały formę on-line, hybrydową, plenerową (w okresach letnich), sporadycznie jako stacjonarne spotkania w pomieszczeniach bibliotek, na dużych salach z utrzymywaniem dystansu. Na spotkania autorskie, prelekcje, głośne czytanie (w tym podczas akcji Narodowego Czytania, np. biblioteka w Pleszewie „Spotkania z książką” – głośne czytanie pensjonariuszom Domu Pomocy Społecznej w Pleszewie) częściej zapraszano do sieci.

Biblioteka publiczna gminy Grodziec przygotowała dla seniorów przewodnik po kulturze on-line, udostępniła platformy internetowe do pracy nad sprawnością fizyczną i pamięcią, #ksiazkanakryzys.

W 2020 r.:

- 129 bibliotek posiadało audiobooki w łącznej liczbie 112.645 jedn. inw. (w 2019 r. 126 bibliotek; 98.214 audiobooków);

- w zakresie obsługi osób niepełnosprawnych przeszkolonych było 99 pracowników;

- w bibliotekach zorganizowano 105 imprez o charakterze integracyjnym i aktywnej edukacji skierowanych do osób niepełnosprawnych (518 imprez w 2019 r.);

- 102 biblioteki posiadały stronę internetową, przystosowaną do korzystania przez osoby niepełnosprawne;

- 169 placówek mieściło się w budynkach, które na zewnątrz były pozbawione barier architektonicznych (153 biblioteki w 2019 r.), zaś 121 placówek miało zniesione bariery wewnątrz;

- biblioteki posiadały 85 stanowisk komputerowych i innych narzędzi, programów, systemów przystosowanych do obsługi osób niepełnosprawnych, w tym:

- czytniki oraz odtwarzacze książek mówionych - poziom ilościowy pozostaje na podobnym poziomie jak w latach ubiegłych (około 100 urządzeń);

- kilka bibliotek posiadało specjalistyczne oprogramowanie dla osób z dysfunkcją wzroku i słuchu takie jak: Czytak-Plus, Zoom Text, Jaws 7.0, Dolphin Easy Reader, Jaws Profesional, program powiększający MAGic; programy alarmowe i do odnajdywania miejsc docelowych: Call Hear, Step Hear.

Wielkopolskie biblioteki posiadały następujące zbiory dla użytkowników z dysfunkcją wzroku:

- 11.196 woluminów drukowanych dużym drukiem;
- 157.378 jednostek inwentarzowych audiowizualnych i elektronicznych;
- 601.708 tytułów w zbiorach licencjonowanych; w 2019 r. było to 49.146 tytułów. Uwaga: różnica 552.562 tytułów wynika z niejasnej definicji w tabeli Excel – „licencjonowane tytuły zbiorów dla użytkowników z niepełnosprawnością wzroku” (tabela w Excel, zakładka VI. „Dostępność c. niepełnospr.” Kol. 9); 8 bibliotek zaliczyło do tych tytułów ebooki (jako licencjonowane zbiory elektroniczne), których tekst można dowolnie powiększać na urządzeniu do odczytu, ebooki te są dostępne w zakupionym pakiecie na platformie Legimi w liczbie 60 tys. jednostek; biblioteki zaliczyły całą tę ofertę gdyż w ramach umowy wykupiły do niej dostęp dla swoich użytkowników.

IV. Pozabudżetowe źródła pozyskiwania środków na działalność bieżącą i inwestycje - udział w programach, grantach, sponsoring

- **16%** bibliotek (**38** bibliotek) z województwa wielkopolskiego pozyskało w 2020 r. dodatkowe, pozabudżetowe środki. W 2020 r. odnotowano spadek liczby bibliotek aplikujących o dodatkowe środki o 34% (mniej o 20 bibliotek aplikujących)

w stosunku do 2019 r.;

- w 2020 r. biblioteki zrealizowały **92** projekty na terenie Wielkopolski.

Najwięcej ubiegało się o dofinansowanie projektów promujących literaturę i czytelnictwo - różnorodne działania dla dzieci, młodzieży i dorosłych oraz na poprawę warunków lokalowych, przebudowy, remonty lub zakup nowego sprzętu komputerowego lub wyposażenia);

- bibliotekarze wskazali na **22** różne źródła, z których otrzymali dotacje, najczęściej były to instytucje rządowe (MKiDN), samorządowe (Urzędy Miast, Urząd Marszałkowski) oraz organizacje non-profit (np. Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Fundacja Santander, Fundacja Orlen).

- **2** biblioteki korzystały z budżetów obywatelskich w swoich miastach – Konin (268.616 zł) i Kalisz (13.285 zł). Środki zostały przeznaczone na: zakup zbiorów,

zakup wyposażenia i mebli do filii, spotkania autorskie dla dorosłych i dla dzieci i młodzieży;

- w 2020 r. wielkopolskie biblioteki pozyskały **19. 414.012 zł** dodatkowych środków (dotacji) na realizację działań, zakup sprzętu lub poprawę infrastruktury. Wartość wszystkich projektów zrealizowanych przez wielkopolskie biblioteki to **32.841.200 zł**;

- dodatkowo wielkopolskie biblioteki włączyły się w projekt ogólnopolski, kampanię Instytutu Książki „Mała książka wielki człowiek” (edycja 2020-21), 177 bibliotek z Wielkopolski otrzymało wyprawki czytelnicze;

- dofinansowanie remontu siedziby Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, przeprowadzonego w latach 2019-20, wykazano sprawozdaniu opisowym za 2019 rok.

W powyższym zestawieniu nie zostały ujęte środki, które biblioteki otrzymują z MKiDN w ramach Programu *Zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych w 2020 r.*

V. Wpływ pandemii Covid-19 na:

a. Zakres i dostępność świadczonych usług bibliotecznych:

- ograniczenia

W bibliotekach województwa wielkopolskiego najczęściej występującym ograniczeniem działalności było zamknięcie instytucji. Problem ten dotyczył połowy bibliotek. Ponadto zaobserwowano ograniczenie oferty bibliotecznej dla dzieci. W efekcie ograniczenia godzin otwarcia biblioteki 75% bibliotek wycofało z udostępniania stanowiska komputerowe dla czytelników, a ponad 80% bibliotek zrezygnowało z udostępniania księgozbioru na miejscu.

- dodatkowe działania i inicjatywy związane z Covid-19

Najbardziej popularnym działaniem była organizacja imprez on-line, której podjęło się ponad 70% bibliotek. Zwiększył się także zakup kodów do ebooków, na które zdecydowało się 40 % bibliotek. Stacjonarną inicjatywą bibliotekarzy była „książka na telefon” lub dowóz do czytelników, usługę oferowało 30 % bibliotek.

W 20 % bibliotek nie podjęto żadnych dodatkowych działań.

- wpływ pandemii na organizację pracy w bibliotece

Organizacja pracy nie uległa znaczącej zmianie, jedynie 2 biblioteki potwierdziły, iż wpływ pandemii miał wpływ na ograniczenie zatrudnienia. Organizowano pracę

w formule mieszanej – część pracowników w trybie zdalnym, pozostali stacjonarnie. W okresach poluzowywania obostrzeń epidemicznych otwierane były wypożyczalnie przy zachowaniu rygoru sanitarnego, w niektórych bibliotekach udostępniano zbiory na wolnym powietrzu.

b. Budżet biblioteki

W **37** bibliotekach w Wielkopolsce odnotowano zmniejszenie dotacji organizatora w łącznej wysokości: **2.637.899 zł**. Nierzadkim zjawiskiem było zmniejszanie dotacji organizatora na zakup zbiorów bibliotecznych. Podczas rozdziału dotacji w programie *Zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych w 2020 r.*, **124** biblioteki nie miały wystarczającej sumy wkładu własnego, w związku z tym by zachować proporcję wkładu własnego do dotacji bibliotekom tym została zmniejszona część dotacyjna (dostosowano ją do ilości środków posiadanych w budżecie placówki).

c. Liczba czytelników i liczba wypożyczeń

W woj. Wielkopolskim pandemia przyczyniła się do **spadku liczby czytelników o 89.838 osób** (porównanie z 2019 r. w którym odnotowano wzrost liczby czytelników). Największy odpływ czytelników ze względu na wiek zaobserwowano wśród młodzieży oraz dzieci. W zależności od biblioteki, 70% instytucji odnotowało największych spadek wśród tych grup wiekowych.

Około 20% spadek czytelników odnotowano w grupie dorosłych, natomiast najmniejszy bo zaledwie 10% odpływ czytelników stanowiła grupa seniorów. Jak wynika z powyższych danych największy ubytek w czytelnikach bibliotek stanowią uczniowie i studenci. Spośród osób dorosłych, którzy nie korzystali z biblioteki seniorzy stanowili o połowę mniejszą grupę niż osoby pracujące, ponadto ubyło ich najmniej.

Liczba wypożyczeń zbiorów bibliotek na zewnątrz zmniejszyła się o **2 mln 194 tys.** Wypożyczenia na miejscu zmniejszyły się o około **500 tys.**

- zmiana potrzeb i zainteresowań czytelników korzystających z bibliotek publicznych
W 30% bibliotek zmiany potrzeb czytelników nie zaobserwowano. W pozostałych zwiększono limity czasowe i liczbowe pożyczanych książek dla użytkowników. Zdecydowanie wzrosło zainteresowanie literaturą lekką, obyczajową oraz dostępem do licencjonowanych zbiorów elektronicznych.

- formy kontaktu / pracy z czytelnikami

W zdecydowanej większości bibliotek dominował kontakt wirtualny, czy to przez telefon (60%), czy za pomocą mediów społecznościowych (30%). Najmniej efektywny okazał się kontakt bezpośredni, wykazało go 10% bibliotek.

12.04.2021 r.

Iwona Smarsz
p.o. Dyrektor
Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej
i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu